

ÜLKEMİZİN DEPREM GERÇEĞİNİ GÖZ ARDI EDENLERE

Her yıl tekrarlanmakta olan "Deprem Haftası" deprem başta olmak üzere tüm afetler konusunda toplumsal bilinçlenmeyi ve kamusal örgütlenmeyi hedeflemektedir. Fakat bu amacın ne kadar gerçekleştiği konusunda biz jeoloji mühendisleri olarak ciddi kaygılar duyuyoruz.

Çünkü ülkemizde afet yönetimi konusunda çağdaş ülkelerin uygulanan strateji değişikliği benimsenmesine rağmen, deprem zararlarını azaltma çalışmaları yerine, yine eski alışkanlarımıza dönerek günü kurtarma ve yara sarma politikalarının uygulandığına tanık olmaya başladık.

Jeolojik olarak insanlık tarihinden daha eski olan depremler hem dünyada, hem de ülkemizde trajik ve travmatik vakalarla doludur. Bu felaketlerin bir kısmı henüz hafızalarımızdan silinmemiştir. Eski çağlarda Anadolu medeniyetlerinin yeşerdiği yerlerde kentler depremler sonucu ya yer değiştirmiş, ya da uygarlıklar tamamen yok olmuştur.

Yaşadığımız bu büyük ölçekli depremlerde tahmini olarak binlerce insanımızı kaybederken, yarım milyonu aşkın konut da ciddi şekilde hasar görmüştür. Çok eskilere gitmeye gerek yok, 1939 Erzincan, 1999 Marmara, 2011 Van depremleri ülkemizin sonuçlarını unutamadığı, hazırlıksız yakalandığımız felaketlerden bazılarıdır. Mevcut deprem bölgeleri haritamıza göre; topraklarımızın % 66 sı 1`inci ve 2`inci derece deprem bölgesinde bulunmaktadır. Konutlarımızın % 44` ü 1. derece, % 25` i 2. derece deprem bölgesinde yer alırken, nüfusumuzun yaklaşık 34 milyonu yani %43`ü 1. derece, yaklaşık 22 milyonu yani %30` u 2. derece deprem bölgesinde yaşamaktadır. Bu tür riskleri gösteren bilgilerimize rağmen gelecek yıkıcı depremlere toplumsal ve kurumsal olarak ne kadar hazırız? Bu gerçeği yeterince göremeyen ya da yetersiz çalışmalarla depreme hazır olduğunu düşünen yöneticilerimiz ve kurumlarımız yarın yaşanabilecek bir büyük depremde ortaya çıkacak kayıpların sorumluluğunu alabilecek mi? Şimdiye kadar yaşanmış olaylar afet yönetimi açısından ne öncesinde ne de sonrasında hazır olmadığımızı göstermiştir. Ne yazık ki yaşanan depremlerden ders almayı bilemedik, her depremde aynı karmaşa ve aynı acıları yaşamaya devam ettik.

Deprem konusunda bu kadar yüksek riske sahip olan ülkemizde deprem zararlarının azaltılması konusunda yapılacak çalışmalarda TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak her zaman göreve hazır olduğumuzu tekrar dile getirmekte fayda görmekteyiz. Jeoloji mühendislerinin deprem üretecek fayların saptanmasında, tehlike zonlarının belirlenmesinde, olabilecek deprem büyüklükleri ve sonuçlarının ortaya konmasında, yapılacak her türlü mühendislik yapılarında ilgili zeminin jeolojik-jeoteknik özelliklerinin belirlenmesinde ve denetim mekanizmasında yer alması gerekmektedir. Ancak

bu tedbirlerin alınmasında çok yararlı olacak jeolojik düzenlemeler ülkemizdeki kamu kurumlarında, yerel yönetimlerde, özel sektörde maalesef yeterince önemsenmemektedir. Çözümün bir parçası olan jeoloji mühendislerinden yeterince faydalanılmamaktadır. Bu eksiklikler yaşanacak felaketlerin sonuçlarının daha vahim olmasına davetiye çıkarmaktadır.

Günümüz afet yönetim ilkeleri ve dünya genelinde gördüğümüz iyi uygulamalar afet risk yönetiminin çok paydaşlı ve çok katılımlı mekanizmalarla başarıya ulaştığını göstermektedir. Bu noktada, ilgili kurumlarımız ve yönetim erkini elinde bulunduran karar vericiler vatandaşlarımızın afetlere karşı güvenliğinin sağlanması noktasında birinci derecede sorumludurlar. Maalesef bu sorumluluk çerçevesinde yeterli çalışmalar yapılmamakta, başlanmış çalışmalar da bitirilememektedir.

Ülkemizin afet ve acil durumlarla ilgili sorunlarını çözmek, koordinasyonu sağlamak, kentsel dönüşümü sağlamak, çevre felaketlerini önlemek ve planları hayata geçirmek üzere kurulmuş olan ilgili kurumların risk yönetiminden ziyade kriz yönetiminde çalışmalarını yoğunlaştırdığı, eskiden olduğu gibi "yara sarma" politikasını ısrarla sürdürdüğünü görmekteyiz.

2012 yılında yürürlüğe giren ülkemizin afet konusunda ilk strateji belgesi olan Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planının (UDSEP-2023) deprem konusunda bir yol haritası olarak geleceğe emin adımlarla ilerlememizde bize yol gösteren rehber olacağına inanmıştık. Maalesef her strateji belgesinin başlangıcında olduğu gibi sahiplenilen, eylemleri harfiyen yerine getiren sorumlu kuruluşlarımızın konuyla ilgili farkındalıklarının ilerleyen aşamalarda azaldığı gözlenmiştir. Ülkemizin deprem gerçeği bilinmesine ve tüm uyarılarımıza rağmen yaşanan büyük depremlerden ders alınmadığını ve ilgili kurumların işlettikleri kritik tesislerimizde (baraj, demiryolu, okullar, köprüler gibi) depreme karşı gerekli önlemlerin (erken uyarı sistemleri, deprem gözlem istasyonları, yapı sağlığı izleme sistemleri gibi) alınmadığını kaygıyla izliyoruz.

Geldiğimiz noktada;

Bu gün, 1999 öncesine göre kentlerimiz depremlere karşı daha güvenli değildir.

Afet risklerini azaltmaya yönelik ulusal afet politikaları hala oluşturulmamıştır.

Ülkemiz afet tehlike haritaları hazırlanmamıştır.

Afetlerle doğrudan ilintili yasalarda değişiklik yapılmamıştır. Deprem Şûra'sı vb. diğer raporlarda ısrarla vurgulanan Afet, İmar ve Yapı Denetimi gibi kanunlarının yeniden düzenlenmesi konusunda aradan geçen süre içinde herhangi bir gelişme olmamıştır.

"6306 sayılı yasa ve Kentsel Dönüşüm Projeleri" depreme dirençli kentlerimiz yerine "**kentsel imar rantlarını**" dönüştürmenin bir aracı olmanın ötesine geçememiştir. Bu yasayla, afetlere karşı sağlıklı ve güvenli yapı oluşturma, deprem istismarına kurban edilmiştir.

Afet risklerini azaltmaya yönelik bütçe kalemleri, fonlar oluşturulmamıştır.

Halkın afet bilinci ve afetlerle mücadele kültürünün geliştirilmesi için gerekli ve yeterli çaba gösterilmemiştir.

Sonuç olarak, bir milat kabul edilen Marmara depremlerinden bu yana zarar azaltma-risk yönetimine ilişkin kayda değer bir gelişme sağlanamamıştır. Günümüz afet yönetim ilkeleri ve dünya genelinde gördüğümüz iyi uygulamalar afet risk yönetiminin çok paydaşlı ve çok katımlı mekanizmalarla başarıya ulaştığını göstermektedir. Bu noktada, kamu ve hükümetler vatandaşlarımızın afetlere karşı güvenliğinin sağlanması noktasında birinci derecede sorumludurlar. İşte, "Deprem Haftası" olan 1-7 Mart tarihleri arasında, kamuoyunun dikkatinin ülkemiz deprem gerçekliğine çekmek, depreme ve zararlarının azaltılmasına farkındalık yaratmak, yapılması gerekenleri ve yapmayanları sorgulamak daha bir önem ve gereklilik taşımaktadır.

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası olarak Deprem Haftasında bir kez daha ifade ediyoruz:

- Öncelikle Bilinmelidir ki, depremler jeolojik nedenlerle meydana gelen doğa olaylarıdır. Bu nedenle depremlerin afete dönüşmesini "takdir-i ilahi", "doğanın fitratı", "Doğal Afet" gibi göstererek önlem alınmasını engelleyen bir yaklaşımdan eğitimle toplumu uzaklaştırmak en başta gelen görev ve sorumluluklarımızdan olmalıdır. Doğal olan depremdir, doğal olmayan ise afettir. Bu doğa olayı, bilimden, akıl ve teknikten uzak uygulanan politikaların sonucunda birer afete dönüşmektedir. Depremleri önlemek mümkün değildir, ancak zararlarını ortadan kaldırmak veya azaltmak mümkündür ve bizim elimizdedir. anlayışını toplumsal bilince çıkarmak önem taşımaktadır.
- Sadece veya ağırlıklı olarak afetin ortaya çıkmasından sonra "yara sarma" uygulamalarına odaklanmış mevcut afet yönetim sistemi terk edilerek "tüm bileşenlerin birbiriyle bütünleştirildiği ileri düzeyde zarar azaltma ve dengeli afet yönetimi (Entegre Afet Yönetim Sistemi) ilkesini benimsemektir.
- Afetler nedeniyle her yıl ortalama GSMH'nin %1 ile %3'ü arasında ekonomik kayıp/afet zararıyla karşılaşan ülkemizde "Afetlerle Mücadele Fonu" oluşturularak zarar azaltıcı projelerde kullanılmalıdır. 6306 sayılı Kanunun 7inci maddesi ile oluşturulan "Dönüşüm Projeleri Özel Hesabı" bu fona devredilmelidir.
- Dünyada zarar azaltma süreçlerinin ilk adımı olarak görülen ve afete duyarlı planlamayı sağlamada önemli bir araç olan Afet Tehlike Haritalarının hazırlanmasına yönelik çalışmalar kamu kurumları ve üniversite işbirliğinde ivedi olarak başlatılmalı; Deprem Tehlike Haritalarının yanı sıra, Heyelan Duyarlılık ve Risk Haritaları, Çığ Düşmesi Risk Haritaları, Su Baskını Haritaları üretilmeli ve bu haritalar planlama süreçlerinde giridi olarak kullanılmalıdır.
- Afet Mevzuatı, 7269 Sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'u bütünleşik afet yönetiminin ana hatlarını içerecek şekilde yeniden düzenlenmeli; bu çatı yasanın altında "Fay Yasası", "Heyelan Yasası" ve "Su Baskını Yasası" yer almalıdır. Öte yandan, "Fay Yasasına" dayalı olarak "Diri Fay Haritası Kullanım Yönetmeliği", "Yüzey Faylanması Tehlike Zonu Belirleme (Tampon Bölge) Yönetmeliği" ve "Sismotektonik Harita Hazırlama ve Kullanımı Yönetmeliği" gibi ikincil mevzuat meslek örgütlerimizin görüşleri dikkate alınarak hazırlanmalıdır.
- Ülkemizin jeolojik yapısı nedeniyle afet tehlikeleri açısından oldukça riskli olması nedeniyle "zemin ve temel etütlerinin yapım, üretim ve raporlama süreçleri yapı denetim kuruluşlarının bünyesinde yer alacak jeoloji mühendisleri tarafından yerinde denetlenmelidir.

- "Kent yönetimini; kentsel rantın yeniden dağıtımı, büyüme ve istihdamın temel argümanı olarak algılayan" merkezi ve yerel yönetimler afeti de aynı anlayışla yönetmeye çalışmakta", 6306 sayılı Yasa da olduğu gibi "afet gibi toplumsal bir olguyu kendi rantal hedeflerine ulaşmanın basit bir aracı haline getirmektedirler. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun yerine, insan merkezli toplumsal politikaların hayata geçirilmesini esas alan, bilim çevreleri, ilgili meslek odaları, yerel yönetimler ve halkın katılımı ile rant odaklı olmayan, sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşam hakkını sağlayan yeni yasal düzenleme yapılmalıdır.
- Sınırları mülki idare sınırı olan ve ülke nüfusunun yaklaşık %75`ini oluşturan 30 Büyükşehir Belediyesinin kentsel/kırsal alt ve üst yapı hizmetleri (yol, su, kanalizasyon, köprü, baraj vb) ile binaların projelendirilmesi süreçlerinin doğru olarak yürütülmesinde gerekli olan jeolojik-jeoteknik etütlerin yapılması, kontrol edilmesi ve denetiminin sağlanması, kentsel su temini, yeraltısuyu kaynak ve rezervlerinin araştırılarak ortaya konulması, yeraltısuyu havzalarının korunması, jeotermal kaynak ve doğal mineralli suların arzu edilen yararın sağlanması süreçlerinin doğru yürütülmesi ve geliştirilmesi için Büyükşehir Belediyeleri idari yapılanması içerisinde "Jeoloji- Jeoteknik Etütler ve Yeraltısuları Daire Başkanlığı" kurulmalıdır. Bu illerimizin sınırlarının değişmiş olması göz önüne alınarak, son çıkarılan yönetmeliklere uygun imar planlarına esas jeolojik jeoteknik etüt raporlarının tamamı ivedi şekilde tekrar revize edilmelidir.
- Afetlere karşı güvenli yerleşim alanlarının belirlenmesine, nitelikli ve güvenli yapılaşmayı sağlamaya yönelik olarak Odalarımızın yaptığı ve çıkarılan bir torba yasa maddesi ile ortadan kaldırılan kamusal mesleki denetim, yeni mevzuat düzenlemesi ile yeniden tesis edilmeli, sahte mühendis ve mimarların iş yapması, standartlara uygun olmayan niteliksiz mühendislik hizmetleri verilmesi buyolla önlenmelidir.
- Ülke olarak depremlerden en az zarar görmeyen en önemli bileşenin eğitim ve farkındalık çalışmaları olduğu gerçeğinden hareket edilerek, Toplumun her kesimini içine alan eğitim uygulamaları ve tatbikatlar ile ülkemizde depremlere karşı bir farkındalık ve dirençlilik kültürü oluşturulmalı, Bu kapsamda ülkemizin deprem sorununa stratejik yaklaşım getiren ilk yol haritası niteliğindeki belgesi olan Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı'nın ülke genelinde uygulanmalıdır.
- Jeoloji Mühendisleri Odası olarak tekrar vurgulamak istiyoruz ki;
Doğal olan depremdir, doğal olmayan ise afettir. Depremleri önlemek mümkün değildir, ancak zararlarını ortadan kaldırmak veya azaltmak mümkündür ve bizim elimizdedir. Bu doğa olayı, bilimden, akıl ve teknikten uzak uygulama ve politikaların sonucunda birer afete dönüşmektedir.
Ülkemizin deprem olgusu çerçevesinde jeoloji mesleğinin deprem araştırmalarında daha etkin ve yoğun kullanılması, büyük çoğunluğu 1. ve 2. derece deprem bölgesinde yaşayan insanlarımızın sağlıklı ve güvenilir yaşam alanlarının belirlenmesinde ve planlanmasında jeolojik araştırmaların önemini daha iyi anlaşılabilir olması gerekmektedir.
Aksi taktirde yitirilen canlarımızın, maddi kayıplarımızın sorumlusu, Odamızın sürekli vurguladığı, bilime, tekniğe, uluslararası örneklere uygun önerilerini dikkate almayan, jeoloji mesleğini hiçe sayan zihniyet olacaktır. Deprem gerçeğini kabullenmeyen yönetimlerin

ülkemize ve topluma vereceği zararlar ancak başımıza gelecek bir büyük deprem sonucunda ortaya çıkacaktır. Kanunla kurulmuş olan ve ilgili kanuna göre senede en az dört defa toplanması gereken Deprem Danışma Kurulu bile dört senedir toplanmıyor. Yöneticilerin önemsemediği ancak meslek odası olarak her zaman hatırlatmaya çalıştığımız "deprem gerçeği", ülkemizin öncelikle çalışılması gereken konularından birisi olduğunu bu yılki deprem haftasında da bir kez daha hatırlatmak isteriz. Bu bağlamda; Her türlü deprem bölgesini içinde barındıran Antalya'nın olası bir depreme hazırlıklı olmasını istiyoruz.

- Bir an önce Deprem Master Planına sahip olmak istiyoruz.
- Deprem zararlarını azaltacak bütüncül bir İmar Nazım Plan yapılmasını istiyoruz.
- Hemen Afet Toplanma Merkezlerinin belirlenmesini istiyoruz.
- Belirlenen Afet Toplanma Merkezlerinin kamuoyu ile paylaşılmasını istiyoruz.
-

Saygılarımızla

**DEPREMİ UNUTMAYALIM, UNUTTURMAYALIM!
YAPILMAYANLARI VE YAPMAYANLARI SORGULAYALIM!
Bilimle, Emekle, İnatla, Umutla
TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası**